

Brusel 12. května 2021
(OR. en)

8753/21

ENV 306
CLIMA 108
IND 126
CHIMIE 56
TRANS 287
AGRI 220
ENER 176
SAN 289
COMPET 352
ECOFIN 443
CONSOM 120
MARE 15
RELEX 426

PRŮVODNÍ POZNÁMKA

Odesílatel:	Martine DEPREZOVÁ, ředitelka, za generální tajemnici Evropské komise
Datum přijetí:	12. května 2021
Příjemce:	Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, generální tajemník Rady Evropské unie
Č. dok. Komise:	COM(2021) 400 final
Předmět:	SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ Cesta ke zdravé planetě pro všechny Akční plán EU: „Vstříc nulovému znečištění ovzduší, vod a půdy“

Delegace naleznou v příloze dokument COM(2021) 400 final.

Příloha: COM(2021) 400 final

V Bruselu dne 12.5.2021
COM(2021) 400 final

**SDĚLENÍ KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

Cesta ke zdravé planetě pro všechny
Akční plán EU: „Vstříc nulovému znečištění ovzduší, vod a půdy“

{SWD(2021) 140 final} - {SWD(2021) 141 final}

1. Úvod

Zatímco je vyvíjeno nebyvalé celosvětové úsilí v boji proti pandemii COVID-19, po naléhavé nápravě volají rovněž **trvalé hrozby pro zdraví naší planety**. Změna klimatu, znečištění životního prostředí¹, ztráta biologické rozmanitosti a neudržitelné využívání přírodních zdrojů představují četná rizika pro zdraví lidí, zvířat a ekosystému. Tato rizika zahrnují infekční a nepřenositelné nemoci, antimikrobiální rezistenci a nedostatek vody². V zájmu vybudování zdravé planety pro všechny vyzývá Zelená dohoda pro Evropu³ k tomu, aby EU mimo jiné lépe monitorovala **znečištění ovzduší, vod, půdy a spotřebních výrobků**, podávala o něm zprávy, předcházela jeho vzniku a napravovala stávající situaci.

Je nutné ihned jednat: znečištění může způsobit rakovinu, ischemickou chorobu srdeční, chronickou obstrukční plicní nemoc, mrtvice, duševní a neurologické poruchy, cukrovku a další nemoci a potíže⁴ (viz obrázek 1). Navzdory hmatatelnému pokroku vedlo znečištění v roce 2015 odhadem stále ještě k 9 milionům předčasných úmrtí na celém světě (16 % všech úmrtí) – to je třikrát více úmrtí, než měly společně na svědomí AIDS, tuberkulóza a malárie, a patnáctkrát více než zapříčinily všechny války a jiné formy násilí⁵. V EU je znečištěním každoročně způsobeno každé osmé úmrtí⁶.

Obrázek 1:
Žebříček deseti
nepřenositelných
nemoci, které
způsobují úmrtí v
důsledku
znečištěného
životního prostředí
(zdroj: EEA –
Zdravé životní
prostředí, zdravý
život, 2018, na
základě údajů
WHO z roku 2016)

Boj proti znečištění je také bojem za spravedlnost a rovnost. Nejzávažnější dopady znečištění na lidské zdraví obvykle nesou ty nejzranitelnější skupiny obyvatelstva. Do těchto

¹ Směrnice 2010/75/ES, čl. 3 odst. 2: „„znečištěním“ se rozumí lidskou činností přímo či nepřímo způsobené vniknutí látek, vibrací, tepla nebo hluku do ovzduší, vody nebo půdy, které může být škodlivé lidskému zdraví, nepříznivě ovlivnit kvalitu životního prostředí, vést ke škodám na hmotném majetku anebo omezit či narušit hodnotu životního prostředí a další zákonné způsoby využití životního prostředí“.

² Viz UNEP (2021): Usmíření s přírodou.

³ COM(2019) 640 final.

⁴ IEEP (2020): „Duševní zdraví a životní prostředí“.

⁵ Komise pro znečištění a zdraví ustanovená vědeckým časopisem *The Lancet* (říjen 2017).

⁶ Zpráva EEA č. 21/2019: Zdravé životní prostředí, zdravý život.

skupin patří děti, jejichž vývoj může být vážně a dlouhodobě poškozen, osoby se zdravotními problémy, starší osoby, osoby se zdravotním postižením a osoby, které žijí v horších sociálně-ekonomických podmínkách⁷. Nejvíce v tomto směru trpí nízkopříjmové a středněpříjmové země, na které v celosvětovém měřítku připadá téměř 92 % úmrtí v důsledku onemocnění, k nimž dochází v souvislosti se znečištěním⁸.

Znečištění také ohrožuje naši biologickou rozmanitost a významně přispívá k pokračujícímu hromadnému vymírání druhů. Spolu se změnami ve využívání půdy a moře, nadměrným využíváním přírodních zdrojů, změnou klimatu a šířením invazních nepůvodních druhů je znečištění jedním z pěti hlavních faktorů, které vedou ke ztrátě biologické rozmanitosti. V současnosti ohrožuje přežití více než jednoho milionu z odhadovaných osmi milionů rostlinných a živočišných druhů na planetě a očekává se, že pokud nezměníme náš přístup, dojde ke zhoršení tohoto stavu⁹. Celkově je dosažení cílů udržitelného rozvoje ohroženo řadou eskalujících a vzájemně se doplňujících environmentálních rizik.

Hospodářský pokrok a snižování znečištění se navzájem nevylučují: V letech 2000 až 2017 vzrostl HDP EU o 32 %, zatímco emise hlavních látek znečišťujících ovzduší se snížily o 10 % (amoniak, zejména ze zemědělství) až 70 % (oxidy síry, zejména z průmyslové výroby)¹⁰. Celkově pětinasobného růstu globální ekonomiky v posledních pěti desetiletích však bylo do značné míry dosaženo na úkor globálního životního prostředí¹¹.

Ekonomické důvody přijímání opatření proti znečištění jsou zřejmé a přínosy pro společnost dalece převažují nad náklady; stejně tak náklady související s nečinností výrazně převažují nad náklady vynaloženými na opatření. Například náklady na zdravotní a hospodářské činnosti vykonávané v důsledku znečištění ovzduší se v EU odhadují na 330 až 940 miliard EUR ročně¹², počítaje v to ztracené pracovní dny, náklady na zdravotní péči, snížení výnosů sklizní a škody na budovách, zatímco společné náklady na veškerá opatření provedená v EU ke zlepšení kvality ovzduší činí zhruba 70 až 80 miliard EUR ročně¹³. Rostoucí poptávka po méně škodlivém zboží a službách skýtá významné podnikatelské příležitosti a již mobilizuje společnosti v EU k inovativním řešením. Úsilí o oživení může tento trend podpořit. Přijímání opatření proti znečištění znamená v současné době také mezigenerační solidaritu.

Zároveň **potřebujeme lepší integrovaný přehled o znečištění**, aby se veřejní a soukromí aktéři vypořádali se souvisejícími problémy spojenými se znečištěním i z prostorového a časového hlediska a aby ve svých politických, investičních a nákupních rozhodnutích co nejefektivněji řešili souhrn těchto problémů s ostatními environmentálními, sociálními a hospodářskými faktory.

Většina Evropanů opatření proti znečištění podporuje: ochrana životního prostředí je uváděna jako velmi důležitá a znečištění je zmiňováno jako nejdůležitější environmentální problém, následující hned po změně klimatu¹⁴. Většina respondentů, kteří se účastnili otevřené veřejné konzultace k tomuto akčnímu plánu¹⁵, je toho názoru, že **příslušné společenské**

⁷ Zpráva EEA č. 22/2018: Nerovnoměrná expozice a nerovnoměrné dopady.

⁸ Pracovní dokument UNEP/EA.4/3 (2018): Prováděcí plán „Vstříc k planetě bez znečištění“.

⁹ IPBES (2019), [Summary for policymakers](#) (Shrnutí pro tvůrce politik), s. 17, B.10–B.14; Evropská agentura pro životní prostředí (2019), [Evropské životní prostředí – stav a výhled 2020](#).

¹⁰ Pracovní dokument útvarů Komise SWD(2019) 427 final.

¹¹ Zpráva UNEP (2021): Usmíření s přírodou.

¹² Pracovní dokument útvarů Komise SWD(2013) 531 final.

¹³ IIASA (2017): „Náklady, přínosy a hospodářské dopady strategie EU pro čisté ovzduší a jejich důsledky pro inovace a konkurenceschopnost“.

¹⁴ Viz Zvláštní průzkum Eurobarometr č. 501: „Postoje evropských občanů k životnímu prostředí“ (březen 2020).

¹⁵ Společnost Ecorys (2021): „Consultations on the EU Action Plan towards a zero pollution ambition for air, water and soil“ (Konzultace o akčním plánu EU pro dosažení cíle nulového znečištění ovzduší, vody a půdy), souhrnná zpráva (viz [portál „Podělte se o svůj názor“](#)).

subjekty nedělají dost a že EU a vnitrostátní vlády musí přijmout opatření. Jako nejučinnější cesty vpřed byly označeny posílení mezinárodních opatření, lepší provádění právních předpisů týkajících se znečištění, podpora formálního vzdělávání a ovlivňování změny v chování.

Znečištění nekončí na hranicích. Zatímco se znečištění dostává do EU přes oceány, řeky, větry nebo dovážené zboží, EU rovněž způsobuje významné znečištění jinde ve světě prostřednictvím svých vlastních výrobních struktur a spotřebních návyků i odpadů. Současně má EU k dispozici účinné nástroje, jimiž v celosvětovém měřítku přispívá ke snahám o zmírňování znečištění, a to prostřednictvím svých politik a prostředků, své zelené diplomacie a také stimulováním inovací, s čistší výrobou a udržitelnou spotřebou zboží a služeb.

Zdravotní, environmentální, morální a sociálně-ekonomické argumenty pro to, aby EU vedla globální boj proti znečištění, jsou dnes silnější než kdy jindy.¹⁶ Nyní je ten pravý čas být ambiciózní, naplnit oprávněné touhy lidí po ochraně svého zdraví, životního prostředí a živobytí – a usmířit se s naší planetou.

2. NA CESTĚ K NULOVÉMU ZNEČIŠTĚNÍ OVZDUŠÍ, VODY A PŮDY

2.1. Ambice v oblasti nulového znečištění

Vize nulového znečištění pro rok 2050: zdravá planeta pro všechny

Znečištění ovzduší, vod a půdy je sníženo na úroveň, které již nejsou považovány za škodlivé pro zdraví a přírodní ekosystémy a které respektují hranice, s nimiž se naše planeta může vyrovnat, a tím se vytváří prostředí bez toxických látek.

Ambice v oblasti nulového znečištění¹⁷ je průřezovým cílem, který přispívá k **Agendě pro udržitelný rozvoj 2030 přijaté OSN**¹⁸ a doplňuje cíl dosažení klimatické neutrality do roku 2050 v součinnosti s cíli čistého a oběhového hospodářství a obnovené biologické rozmanitosti. Je nedílnou součástí mnoha iniciativ uskutečňovaných v rámci Zelené dohody pro Evropu i ostatních iniciativ¹⁹ a Komise bude tuto ambici v oblasti nulového znečištění i nadále zahrnovat do budoucích politických iniciativ.

Hlavním cílem tohoto akčního plánu je poskytnout **vodítko pro zahrnutí prevence znečištění do všech příslušných politik EU**, a dosáhnout tak účinné a přiměřené maximalizace součinnosti, posílení provádění a zjištění možných nedostatků nebo kompromisů. Aby se EU přiblížila **vizi zdravé planety pro všechny do roku 2050**, stanoví tento akční plán **klíčové cíle pro rok 2030, které mají urychlit snižování znečištění.**

Cíle nulového znečištění pro rok 2030²⁰

Podle právních předpisů EU, ambicí v rámci Zelené dohody a v součinnosti s dalšími iniciativami by EU měla do roku 2030 snížit:

Komise pro znečištění a zdraví ustanovená vědeckým časopisem The Lancet (2018).

¹⁷ Jak je stanoveno v tomto akčním plánu a ve strategii pro udržitelnost v oblasti chemických látek (COM(2020) 667 final).

¹⁸ Viz např. cíle udržitelného rozvoje 3, 6, 11, 12, 14, 15.

¹⁹ Jako jsou ambice v oblasti klimatu do roku 2030, strategie pro přizpůsobení se změně klimatu, klimatický pakt, iniciativy v oblasti čisté energie, strategie „renovační vlna“, strategie udržitelné a inteligentní mobility, akční plán pro oběhové hospodářství, strategie pro biologickou rozmanitost, strategie „od zemědělce ke spotřebiteli“, nová průmyslová strategie pro Evropu a farmaceutická strategie EU, evropský akční plán boje proti rakovině a nová spotřebitelská agenda, jakož i sdělení o multilateralismu v 21. století a přezkum obchodní politiky.

²⁰ Původ, východiska, metodiky a souvislosti těchto cílů: viz příloha 2.

1. o více než 55 % dopady znečištění ovzduší na zdraví (předčasná úmrtí);
2. o 30 % podíl lidí, kteří jsou chronicky rušeni dopravním hlukem;
3. o 25 % počet ekosystémů EU, v nichž znečištění ovzduší ohrožuje biologickou rozmanitost;
4. o 50 % ztráty živin, používání a riziko chemických pesticidů, včetně těch nejnebezpečnějších, a prodej antimikrobiálních látek pro hospodářská zvířata a akvakulturu;
5. o 50 % plastové odpadky v moři a o 30 % mikroplasty uvolněné do životního prostředí;
6. významně celkovou produkci odpadu a o 50 % zbytkový komunální odpad.

Tento akční plán rovněž stanoví **klíčová opatření pro období 2021–2024**, která doplní řadu příslušných opatření obsažených v ostatních iniciativách Zelené dohody pro Evropu, včetně strategie pro udržitelnost v oblasti chemických látek.

I když omezení volného pohybu osob učiněná v rámci boje proti pandemii COVID-19 vedla na mnoha místech přechodně k čistějšímu ovzduší, čistějším vodám a snížení hluku, **zpomalení všech hospodářských činností není řešením, které EU považuje za způsob, jež by ji samotnou a celý svět dovedl k nulovému znečištění**. Namísto toho si EU může **zachovat prosperitu a zároveň změnit způsoby výroby a spotřeby a nasměrovat investice k nulovému znečištění**. Investice do čistého a udržitelného designu, obchodní modely oběhového hospodářství, čistší doprava a mobilita, nízkoemisní technologie, řešení založená na přírodě a udržitelná digitalizace nabízejí silné příležitosti ke konsolidaci vedoucí pozice EU v oblasti zeleného růstu, a to při současném snížení nerovností, vytváření pracovních míst a zvýšení kolektivní odolnosti.

Víceletý finanční rámec pro období 2021–2027 a nástroj **NextGenerationEU** poskytují nebývalé rozpočtové příležitosti k podpoře těchto investic a boji proti změně klimatu, ztrátě biologické rozmanitosti a znečištění v EU i na celém světě²¹.

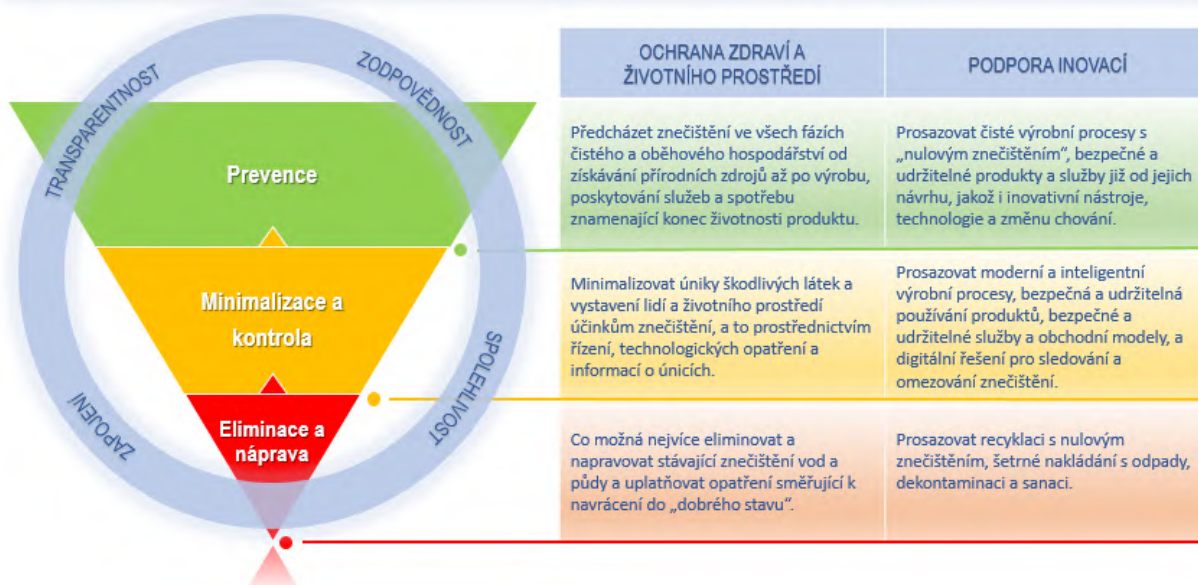
Hierarchie nulového znečištění

Vedle úsilí o dosažení klimatické neutrality potřebuje EU účinnější „**hierarchii nulového znečištění**“ (viz obrázek 1) **zohledňující zásady zakotvené ve Smlouvě**: zejména aby politiky EU v oblasti životního prostředí vycházely ze zásady předběžné opatrnosti a zásad, že by měla být přijímána preventivní opatření, poškození životního prostředí by mělo být napraveno v první řadě u zdroje a platit by měl znečišťovatel.

Je nejvyšší čas „obrátit pyramidu“ opatření a přehodnotit způsob, jakým jsou výrobky a služby navrhovány, vyráběny, dodávány, prováděny a/nebo používány a likvidovány. To znamená, že v první řadě by se mělo předcházet znečištění u zdroje. Pokud není (zatím) možné znečištění zcela zabránit na samém počátku, mělo by se alespoň minimalizovat. A konečně, když už ke znečištění došlo, mělo by se napravit – a s tím související škody by měly být kompenzovány.

²¹ Tyto vzájemné součinnosti jsou jasně vidět v příloze VI Nástroje pro oživení a odolnost.

Politika Unie v oblasti životního prostředí vychází ze **zásady předběžné opatrnosti** a zásad, že by měla být přijímána **preventivní opatření**, poškození životního prostředí by mělo být **napravováno** v první řadě u **zdroje** a **platit by měl znečišťovatel**.

Obrázek 2: Hierarchie nulového znečištění – obrácení pyramidy opatření a upřednostnění přístupů k řešení znečištění

2.2. Zlepšení našeho zdraví a pohody

EU má pro **omezení znečištění vnějšího ovzduší** zaveden spolehlivý regulační rámec. Počet předčasných úmrtí a dalších nemocí, které lze přičíst znečištění ovzduší, však zůstává vysoký. To lze vysvětlit skutečností, že některé normy kvality ovzduší v EU jsou stále méně přísné než normy, které doporučila WHO v roce 2005, a že způsob provádění směrnic o kvalitě vnějšího ovzduší byl dosud účinný jen zčásti²².

Potřebujeme lepší ochranu veřejného zdraví, která je rovněž v souladu s Evropským plánem boje proti rakovině. Za tímto účelem **Komise v roce 2022 navrhne, aby normy EU pro kvalitu ovzduší byly více sladěny s připravovanými doporučeními WHO** a aby byla posílena ustanovení o monitorování, modelování a plánech kvality ovzduší s cílem pomoci místním orgánům a zároveň zlepšit celkovou vymahatelnost regulačního rámce. Současně Komise zavede přísnější požadavky na boj proti znečišťování ovzduší u zdroje, jakým je např. zemědělství, průmysl, doprava, stavebnictví a energetika, a to i prostřednictvím řady opatření a strategií stanovených v Zelené dohodě pro Evropu (jako jsou udržitelná a inteligentní mobilita, „renovační vlna“ a „od zemědělce ke spotřebiteli“).

Ve svém **Druhém výhledu pro čisté ovzduší** Komise uvádí, že opatření, která členské státy oznámily ve svých **národních programech omezování znečištění ovzduší**, nebudou stačit k dosažení úrovně snížení emisí amoniaku potřebných ke splnění úkolů pro rok 2030: amoniak je mocným prekurzorem jemných částic (PM_{2.5}) a veškerá opatření, která nákladově nejefektivnějším způsobem snižují jeho emise, se týkají zemědělství a zejména postupů krmení zvířat, nakládání s hnojem a používání hnojiv²³. Jak vyhlásila prostřednictvím strategie „od zemědělce ke spotřebiteli“, Komise v tomto ohledu a v rámci svého úsilí o vybudování **udržitelného potravinového systému** a udržitelnějšího chovu hospodářských zvířat usnadní

²² Pracovní dokument útvarů Komise SWD(2019) 427 final, WHO (2006). Pokyny pro kvalitu ovzduší – globální aktualizace z roku 2005. Další aktualizace má být provedena v roce 2021; EEA: Kvalita ovzduší v Evropě – zpráva za rok 2020 (s. 13).

²³ COM(2021) 3 final.

uvádění alternativních krmných surovin a inovativních doplňkových látek na trh. Komise rovněž posuzuje, zda je pro **omezení emisí amoniaku** zapotřebí dalších právních předpisů. Cílem **přezkumu směrnice o průmyslových emisích** je omezit emise amoniaku z intenzivního chovu hospodářských zvířat. Mohou být dále zapotřebí další opatření ke snížení emisí amoniaku, mimo jiné na základě společné zemědělské politiky, nebo tím, že se stanoví závaznost zpracování statkových hnojiv.

Jak bylo oznámeno ve strategii pro udržitelnou a inteligentní mobilitu, Komise se bude zabývat **znečištěním ovzduší a znečištěním hlukem z dopravy**, a to i prostřednictvím nových norem Euro 7 pro silniční vozidla a zdokonalených kontrol emisí při technických prohlídkách, v součinnosti s emisními standardy pro emise CO₂. Na základě nejnovějších důkazů zváží potřebu omezit emise PM_{2.5} a nanočástic ze všech typů spalovacích motorů a z brzd v konvenčních i elektrických vozidlech, spolu s potřebou snížit emise znečišťujících látek v rámci širšího souboru podmínek používání a po celou dobu životnosti vozidel.

V souladu se závěry hodnocení **směrnice o hluku ve venkovním prostředí** provedeného v roce 2017²⁴ a hodnocení **směrnice o emisích hluku do okolního prostředí** provedeného v roce 2020²⁵ se Komise zaměří na lepší řešení hluku u zdroje, zejména zajištěním náležitého provádění v praxi a případně zlepšením regulačního rámce EU týkajícího se emisí hluku pro pneumatiky, silniční vozidla, železnice a letadla rovněž na mezinárodní úrovni. Kromě toho Komise naváže na hodnocení směrnice o emisích hluku do okolního prostředí a bude se tak zabývat zařízeními, která jsou určena k použití ve venkovním prostoru. V roce 2022 přezkoumá dosažený pokrok²⁶ a zváží, zda je ve směrnici o hluku ve venkovním prostředí potřeba stanovit cíle pro snížení hluku na úrovni EU. Akční plány týkající se hluku požadované touto směrnicí by měly být lépe začleněny do plánů udržitelné městské mobility a měly by těžit z rozšíření čisté veřejné dopravy a z aktivnější mobility. Výše uvedená opatření ke snížení hluku mohou společně určitým způsobem napravit škody, které způsobuje chronické vystavení hluku.

Pokud jde o **znečištění ovzduší z budov**, bylo dosaženo pokroku v postupném odstraňování znečišťujícího vytápění uhlím a topnými oleji, zatímco znečištění ze spalování biomasy zůstává výzvou, zejména pokud jsou využívána zastaralá, neúčinná zařízení. Komise bude podporovat integraci ambice v oblasti nulového znečištění s cíli v oblasti čisté energie a energetické účinnosti, jako je tomu například v iniciativě „renovační vlna“ a Nový evropský Bauhaus, opětového použití a využití stavebních odpadů a při přezkumu požadavků na ekodesign a označování energetické účinnosti u topných zařízení, přednostně zejména u těch, která jsou určena k vytápění tuhými palivy, a to nejpozději do začátku roku 2024. EU bude rovněž nadále podporovat přechod k čistější energii a čistějšímu domácímu vytápění ve třetích zemích, zvláště pak v zemích sousedních.

Co se týče **kvality vnitřního ovzduší**, politiky EU se zabývaly několika jejími rozhodujícími faktory, od vnějšího ovzduší až po stavební materiály a spotřební výrobky, systémy vytápění a chlazení, jakož i kuřáckými návyky. Právní předpisy v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (BOZP) rovněž významně přispěly k pokroku v této otázce a budou tak činit i nadále prostřednictvím příštího strategického rámce pro bezpečnost a ochranu zdraví při práci. Iniciativa „renovační vlna“²⁷ umožní řešit otázku zdravých teplot a úrovně vlhkosti v nových budovách a v budovách, které procházejí významnými renovacemi, a zároveň se bude zabývat problémem dekontaminace toxických látek, včetně azbestu. EU však postrádá komplexní, integrovaný přístup. COVID-19 a z toho vyplývající omezené možnosti venkovního pohybu

²⁴ Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě o provádění směrnice o hluku ve venkovním prostředí (COM(2017) 151 final).

²⁵ COM(2020) 715 final.

²⁶ Na základě trendů v oblasti znečištění hlukem vyplývajících z hluku způsobovaného členským státem.

²⁷ COM(2020) 662 final; směrnice 2010/31/EU, viz též směrnice 2010/31/EU o energetické náročnosti budov.

opět zdůraznily, že je důležité zajistit, aby vnitřní a venkovní vzduch, který dýcháme, byl vždy čistý. S vylepšováním izolace budov bude zajištění dobré kvality vnitřního ovzduší ještě důležitější. Zvláštní pozornost si zaslouží také školní budovy. Komise provede analýzu **nedostatků ve znalostech a politikách** v součinnosti s iniciativou Nový evropský Bauhaus a zváží výsledky příslušných projektů programu Horizont Evropa. Na tomto základě Komise posoudí **cesty a možnosti politiky ke zlepšení kvality vnitřního ovzduší**, přičemž se zaměří na klíčové faktory a zdroje znečištění a prozkoumá způsoby, jak zvýšit povědomí veřejnosti a snížit rizika.

Od ledna 2023 bude revidovaná **směrnice o pitné vodě** poskytovat větší ochranu lidského zdraví díky přísnějším normám kvality vody, přičemž se zaměří na znečišťující látky vzbuzující obavy, jako jsou endokrinní disruptory a mikroplasty, což povede k ještě čistší vodě z kohoutku pro všechny – a menší potřebě plastových lahví. Komise do roku 2023 posoudí, zda je při probíhajícím přezkumu **směrnice o vodách ke koupání** nutno řešit i nové parametry²⁸. V rámci nadcházejícího přezkumu **směrnice o čištění městských odpadních vod** bude analyzována možnost zavedení trvalého sledování příslušných zdravotních parametrů v odpadních vodách. To by nám mohlo pomoci připravit se na jakékoliv nové epidemické hrozby²⁹. **Přezkoumání a případně modernizace jiných právních předpisů týkajících se vod a moří**, aby lépe odpovídaly potřebám snížit množství chemických kontaminujících látek a mikroplastů, rovněž pomůže zachovat kvalitu vody, kterou pijeme, a kvalitu mořských produktů, které jíme. V rámci strategie „od zemědělce ke spotřebiteli“ určila Komise opatření, jako např. nové strategické **pokyny pro akvakulturu v EU**, jež přispějí k posunu potravinových systémů směrem k nulovému znečištění. Aktualizace seznamů problematických látek pro povrchové vody a podzemní vody ochrání přírodu a lidské zdraví před látkami, které jsou podle nejnovějších vědeckých poznatků nejzávažnější. Současně bude Komise i nadále podporovat vytváření **oblastí kontroly emisí ve všech mořích EU**³⁰, aby se zlepšil vzduch, který dýcháme na lodích, v přístavních městech a pobřežních oblastech, a aby se zlepšila kvalita moří, v nichž se koupáme.

Jak bylo oznámeno ve strategii EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030, v zájmu lepší duševní a fyzické pohody Komise ve svém nadcházejícím návrhu na právně závazné cíle EU v oblasti obnovy přírody, v nové strategii pro půdu a ve všech opatřeních k ekologizaci měst zváží prosazování **revitalizovaných lokalit, které byly zbaiveny znečištění, jakožto potenciálních ploch veřejné zeleně**. V maximální míře se při tom zaměří na nápravu sociálních nerovností, pokud jde o rovný přístup k zelené infrastruktuře ve městech. Kromě toho do roku 2025 Komise dokončí **komplexní přezkum většiny právních předpisů EU týkajících se odpadů**, aby je přizpůsobila zásadám čistého a oběhového hospodářství, čímž selepší předcházení vzniku odpadů, vysoce kvalitní recyklace povede k čistým oběhům druhotného materiálu a zbytkový odpad bude minimalizován.

Prostřednictvím **strategie pro udržitelnost v oblasti chemických látek** bude Komise lépe chránit lidské zdraví a životní prostředí před nebezpečnými chemickými látkami. Zejména navrhne opatření k postupnému ukončení používání nejškodlivějších chemických látek – jako jsou endokrinní disruptory a perzistentní látky – zejména ve spotřebních výrobcích a opatření k nahrazení a minimalizaci všech látek, které vzbuzují obavy, v hospodářství a ve společnosti³¹.

Bude posílena pokračující **mezinárodní spolupráce** se Světovou zdravotnickou organizací (WHO), OECD, Úmluvou o dálkovém znečišťování ovzduší přecházejícím hranice států a dalšími klíčovými mezinárodními iniciativami a organizacemi, včetně organizací specifických

²⁸ Viz portál „Podělte se o svůj názor“.

²⁹ Doporučení Komise EU (C(2021) 1925).

³⁰ https://www.iiasa.ac.at/web/home/research/researchPrograms/air/Shipping_emissions_reductions_main.pdf

³¹ COM(2020) 667 final.

pro jednotlivá odvětví, jako je Mezinárodní námořní organizace (IMO) a Mezinárodní organizace pro civilní letectví (ICAO). Pokud jde o znečištění vod a půdy léčivými přípravky, Komise kromě cíle EU týkajícího se snížení prodeje antimikrobiálních látek podpoří mezinárodní spolupráci při řešení environmentálních rizik v jiných zemích, kde farmaceutické emise z výroby a z jiných zdrojů mohou mimo jiné přispět k rozšíření antimikrobiální rezistence (AMR)³².

Stěžejní iniciativa 1: Snižování nerovností v oblasti zdraví prostřednictvím nulového znečištění

Počínaje rokem 2022 Komise zajistí, aby nově oznámený **registr nerovností v onkologické léčbě** a demografický atlas byly pravidelně zásobovány údaji z monitorování znečištění a jeho výhledů a aby tato potřeba mít registr nerovností, který identifikuje trendy, rozdíly a nerovnosti v jednotlivých regionech EU, byla do roku 2024 posouzena rovněž u ostatních nemocí souvisejících se znečištěním, což pomůže zacílit zásahy na úrovni EU i na vnitrostátní a místní úrovni. To také umožní lidem porovnat, nakolik znečištění ovlivňuje jejich zdraví v různých regionech, kde žijí, studují a pracují.

Stěžejní iniciativa 2: Podpora opatření pro nulové znečištění měst

V rámci příštího Evropského roku zelenějších měst³³ Komise v součinnosti s navrhovanou³⁴ misí programu Horizont Evropa usilující o klimaticky neutrální a inteligentní města, revizí balíčku opatření v oblasti městské mobility, Paktem starostů a primátorů a iniciativou Nový evropský Bauhaus určí klíčové **ekologické a inovační potřeby měst pro předcházení znečištění, včetně znečištění vnitřního ovzduší**. Do roku 2024 bude Komise odměňovat města, která v letech 2021 až 2023 ohlásí největší pokrok ve snižování znečištění ovzduší, vod a půdy. Lidé tak dostanou více příležitostí využívat opatření proti znečištění, která jsou přizpůsobena jejich bezprostřednímu okolí.

2.3. Žijeme v mezích možností naší planety

Abychom udrželi naši stopu znečištění v mezích, s nimiž se naše planeta – a tím i lidstvo – dokáže vypořádat³⁵, musíme **rychleji a lépe provádět stávající regulační rámce EU na ochranu ovzduší, sladkých vod, moří a oceánů** a zároveň naléhavě pracovat na **vytvoření rámce pro pravidelné hodnocení stavu půdy v EU** a přijmout opatření k řešení znečištění a znehodnocení půdy na všech úrovních.

Z hlediska kvality ovzduší bude Komise společně s členskými státy sledovat národní programy omezování znečištění ovzduší a závazky ke snížení emisí s cílem zajistit plné provádění směrnice o národních závazcích ke snížení emisí, aby se do roku 2030 počet suchozemských a sladkovodních ekosystémů, v nichž **eutrofizace související se znečištěním ovzduší ohrožuje biologickou rozmanitost**, snížil o 25 %³⁶.

Pokud jde o znečištění sladkovodních a mořských vod, dosažení „dobrého stavu“ podle **rámcové směrnice o vodě a rámcové směrnice o strategii pro mořské prostředí** by EU přiblížilo k uskutečnění ambice v oblasti nulového znečištění pro všechny vodní ekosystémy.

³² COM(2020) 761 final; COM(2019) 128 final.

³³ Plánováno na rok 2022, v závislosti na době trvání postupu spolurozhodování.

³⁴ https://ec.europa.eu/info/horizon-europe/missions-horizon-europe/assessment-criteria_en

³⁵ Zpráva EEA č. 1/2020: Žije Evropa v mezích naší planety?

³⁶ Směrnice (EU) 2016/2284. Znečištění ovzduší přispívá k eutrofizaci, při níž se přebytek dusíku z živin ukládá v půdě a ve vodě.

Hodnocení z roku 2019 však dospělo k závěru, že **provádění právních předpisů týkajících se sladkovodních vod je nadále nedostatečné**³⁷ vzhledem k faktorům, jako je nedostatek investic, omezené začlenění cílů ochrany sladké vody do oblastí ostatních politik, pomalé provádění opatření a potřeba lépe řešit chemické znečištění. **Přísnější provádění bude tedy prioritním opatřením.** Komise bude zejména usilovat o zajištění toho, aby členské státy podporovaly udržitelnou a účinnou spotřebu vody, odrazovaly od znečištění vody a předkládaly sociálně spravedlivé vyúčtování všem uživatelům a znečišťovatelům vody, včetně průmyslu, zemědělství a domácností, a aby příslušné příjmy co nejlépe využívaly pro udržitelné investice³⁸. Komise bude rovněž podporovat lepší monitorování a **snížování znečištění z klíčových látek v povrchových a podzemních vodách.**

Navrhovaná „**mise za zdravé oceány, moře, pobřežní a vnitrozemské vody**“ se zaměří na podporu inovace a provádění politik a právních předpisů EU s cílem dosáhnout zdravých oceánů, moří a vod bez znečištění. Komise rovněž přijme „Akční plán pro vnitrozemskou plavbu 2021–2027“ (NAIADES III), který podpoří postupný přechod k vnitrozemské vodní dopravě s nulovými emisemi³⁹.

Komise do roku 2023 **přezkoumá rámcovou směrnici o strategii pro mořské prostředí** s přihlédnutím ke stavu provádění právních předpisů EU týkajících se klíčových zdrojů znečištění a nutnosti snížit množství **plastů a jiných odpadků, podmořský hluk** a množství **kontaminujících látek**. Na základě úspěchu nedávno dohodnuté prahové hodnoty EU pro odpadky na plážích⁴⁰ bude Komise spolupracovat s členskými státy na prahových hodnotách EU pro maximální úroveň podmořského hluku pocházejícího z námořní dopravy, výstavby, bagrování dna a dalších činností na moři.

Nadcházející přezkum **směrnice o čištění městských odpadních vod**⁴¹ v součinnosti s **hodnocením směrnice o kalech z čistíren odpadních vod**⁴² pomůže zvýšit úroveň ambicí na odstranění živin z odpadních vod. Upravená voda i kal tak budou připravené k opětovnému použití, což podpoří oběhové a méně znečišťující zemědělství. Bude se rovněž zabývat nově vznikajícími znečišťujícími látkami, jako jsou mikroplasty a mikroskopické znečišťující látky, včetně léčiv. Budou podniknuty kroky směrem k energetické účinnosti a uhlíkové neutralitě, jakož i k lepšímu uplatňování zásady „znečišťovatelé platí“. Přezkum se také zaměří na zlepšení přístupu ke spravedlnosti, hygieně pro všechny a k informacím. Tento přezkum rovněž podpoří konkrétní provádění budoucího **akčního plánu integrovaného hospodaření s živinami**, který se bude z celkového pohledu zabývat dlouhodobou environmentální výzvou, bude maximalizovat součinnost mezi politikami a co nejlépe využívat zelenou architekturu nové společné zemědělské politiky, zejména prostřednictvím podmíněnosti a ekorežimů. Jak bylo oznámeno ve strategii „od zemědělce ke spotřebiteli“ a strategii biologické rozmanitosti, mělo by se podobným způsobem omezit **znečištění pesticidy v ovzduší, vodách a půdě**, a to 50% snížením jejich celkového používání a rizika do roku 2030, počítaje v to i ty nejnebezpečnější pesticidy. Toho bude dosaženo zvýšeným využíváním integrované ochrany rostlin, revizí směrnice o udržitelném používání pesticidů, podporou agroekologických postupů, včetně ekologického zemědělství, a zamezením používání chemických pesticidů v citlivých oblastech. Kromě řešení rizik pro lidské zdraví a životní prostředí to také sníží náklady na úpravu pitné

³⁷ Pracovní dokumenty útvarů Komise SWD(2019) 439 final a SWD(2020) 259 final.

³⁸ Směrnice 2000/60/ES, článek 9.

³⁹ Viz portál „Podělte se o svůj názor“.

⁴⁰ Méně než 20 kusů odpadků na každých 100 metrů pobřeží – viz též <https://ec.europa.eu/jrc/en/news/eu-member-states-agree-threshold-value-keep-europe-s-beaches-clean>.

⁴¹ Viz portál „Podělte se o svůj názor“.

⁴² Viz portál „Podělte se o svůj názor“.

vody. Ke snížení závislosti na pesticidech by mohly rovněž přispět inovativní techniky, včetně biotechnologie⁴³.

Navrhovaná „mise v oblasti zdravé půdy a potravin“, společně s evropským inovačním partnerstvím v oblasti zemědělské produktivity a udržitelnosti (EIP AGRI), navíc podpoří široké rozšíření postupů pro snižování objemu pesticidů a živin prosazováním inovací a výměny poznatků. Cílem této mise bude zajistit, aby do roku 2030 bylo 75 % půd zdravých, a to i díky zvláštnímu cíli týkajícímu se snížení znečištění půdy a zlepšení její obnovy.

V rámci připravované **strategie EU pro půdu** vypracuje Komise opatření, která významně zvýší úsilí o identifikaci, zkoumání, posouzení a sanaci kontaminovaných lokalit tak, aby znečištění půdy do roku 2050 již nepředstavovalo zdravotní nebo environmentální riziko. Je třeba co nejvíce zabránit nové kontaminaci půdy, pokud k ní ale navzdory preventivním a jiným opatřením dojde, měla by se rizika okamžitě řešit. Odhaduje se, že v celé EU je potenciálně kontaminováno 2,8 milionu lokalit, z nichž **390 000 bude vyžadovat sanaci**. Do roku 2018 bylo podle hlášení sanováno jen zhruba 65 500 lokalit⁴⁴. Je nezbytné, aby všechny členské státy měly registr (potenciálně) kontaminovaných lokalit, zintenzivnily úsilí o sanaci těchto lokalit a vypracovaly jasná kritéria pro upřednostnění dekontaminace. Připravovaný návrh právně závazných **cílů EU v oblasti obnovy přírody** zvaží řešení obnovy znehodnocených půdních ekosystémů. Komise rovněž vypracuje prioritní seznam kontaminujících látek v půdě, které je v EU nutné sledovat, a také pokyny, např. týkající se **pasu pro bezpečné, udržitelné a oběhové využívání vytěžené půdy**, a to s využitím případných dosavadních zkušeností členských států. Pro lepší pochopení problematiky difúzního znečištění půdy v EU Komise v budoucím **průzkumu půdy v rámci průzkumu LUCAS** bude usilovat o integraci **modulu nulového znečištění**⁴⁵. Bude se podporovat a usnadňovat dostupnost a povědomí o možnostech veřejného a soukromého financování identifikace, prozkoumávání a sanace kontaminovaných půd.

Na mezinárodní úrovni bude EU podporovat globální a regionální přeshraniční spolupráci v oblasti vody⁴⁶ a bude spolupracovat s významnými partnery na dvoustranné úrovni. Bude pokračovat v podpoře spolupráce mezi příslušnými **regionálními fóry**, jako jsou evropská povodí (Rýn, Dunaj), a bude i nadále usilovat o celosvětové přijímání a provádění Úmluvy EHK OSN o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer. Bude pokračovat v posilování **mezinárodní správy oceánů** a bude podporovat partnerské země s cílem zajistit, že oceány budou čisté, zdravé a spravované udržitelným způsobem.⁴⁷ EU bude rovněž podporovat **koordinaci regionálních přímořských oblastí**, aby společně měřily, posuzovaly a řešily různé druhy znečištění. Několik regionálních povodí a přímořských oblastí trpí rovněž **historickým znečištěním**, které je zčásti ještě spojeno s druhou světovou válkou⁴⁸ a které se nahromadilo v sedimentech, což představuje významná rizika pro vodní ekosystémy, ale při konzumaci ryb a měkkýšů též pro lidské zdraví. EU dále zintenzivní svou spolupráci se třetími zeměmi v boji proti znečištění moří odpady. Kromě toho bude i nadále prioritou užší **spolupráce ve středomořském regionu**, zejména prostřednictvím Barcelonské úmluvy a jejích protokolů a Unie pro Středomoří. EU rovněž směřuje vývoj v IMO k tomu, aby regulovala **vypouštění odpadů z lodí**, jež jsou vybaveny systémy čištění výfukových plynů, do moře⁴⁹. Bude rovněž

⁴³ https://ec.europa.eu/food/plant/gmo/modern_biotech/new-genomic-techniques_en

⁴⁴ JRC (2018). Stav místní kontaminace půdy v Evropě.

⁴⁵ Rámcové zjišťování o oblastech využívání půdy a krajinného pokryvu.

⁴⁶ Rovněž s využitím nástrojů regionální spolupráce, například makroregionální strategie EU, programů Interreg.

⁴⁷ JOIN(2016) 49.

⁴⁸ Průběžná studie o podvodní, nevybuchlé munici může poskytnout další relevantní poznatky a základ pro možné další kroky EU na pomoc dotčeným členským státům.

⁴⁹ Tyto systémy, nazývané také pračky, se používají ke snížení emisí znečišťujících ovzduší, ale jejich vypouštění může poškodit mořské prostředí.

pokračovat v podpoře **globálního partnerství v oblasti půdního hospodářství**, aby se dále předcházelo znečištění a minimalizovala se rizika vyplývající z historického znečištění půdy.

Stěžejní iniciativa 3: Prosazování nulového znečištění v regionech

Do roku 2024 a ve spolupráci s Výborem regionů předloží Komise **srovnávací přehled zelené výkonnosti regionů EU**⁵⁰, v jehož rámci změří zejména úsilí regionů EU o dosažení souboru cílů souvisejících se znečištěním, které jsou stanoveny v tomto akčním plánu a dalších strategiích. To bude základem pro odměňování těch, jež dosáhnou nejlepší výkonnosti, a pro udělení **ceny pro zelený region roku**, případně v rámci ocenění REGIOSTARS. Obyvatelé budou moci sledovat pokrok v průběhu času a také vyvolat soupeření v oblasti dosažení nulového znečištění s novými příležitostmi v oblasti turismu a podnikání.

2.4. Na cestě k nulovému znečištění z výroby a spotřeby

Směrování EU k nulovému znečištění vyžaduje v úzké součinnosti s akčním plánem pro oběhové hospodářství udržitelnější průmyslové systémy⁵¹, čistší technologie, méně znečišťující obchodní modely a spotřební návyky, rychlejší provádění zásady „znečišťovatel platí“ a další uplatňování rozšířené odpovědnosti výrobce.

Směrnice o průmyslových emisích⁵² je **hlavním nástrojem pro regulaci emisí látek, které znečišťují ovzduší, vodu a půdu**, uvolňovaných z více než 52 000 největších průmyslových zařízení v EU. Podle směrnice o průmyslových emisích může být povolení pro průmyslová zařízení uděleno jen těm zařízením, která splňují podmínku používání nejlepších dostupných technik (BAT). To přimělo tato průmyslová odvětví k postupnému snižování emisí a přispělo k vytvoření rovných podmínek. Například velká spalovací zařízení nyní emitují sedmkrát méně látek znečišťujících ovzduší, než tomu bylo před 20 lety. Emise do ovzduší ze zařízení, na něž se vztahuje směrnice o průmyslových emisích, však mají stále na svědomí škody ve výši téměř 100 miliard EUR ročně⁵³. To vyžaduje pokračující úsilí o snížení zbývajících emisí, včetně emisí vypouštěných do vod a půdy, a rovněž snahu zajistit, aby příslušní provozovatelé velkých průmyslových zařízení, a zvláště těch nebezpečných, **sanovali kontaminaci**, k níž došlo v rámci jejich průmyslového provozu nebo v důsledku závažných průmyslových havárií.

V návaznosti na nedávné hodnocení směrnice o průmyslových emisích⁵⁴ **Komise přezkoumá pravidla EU pro průmyslové emise**⁵⁵, neboť si uvědomuje, že nové technologie nebo výrobní procesy často umožní snížení emisí znečišťujících látek i skleníkových plynů, a to i v odvětvích, na které se směrnice v současné době nevztahuje. Cílem revize bude urychlit zavádění inovací pro nulové znečištění, vytvořit rovné podmínky i pro další odvětví s vysokou mírou znečištění, zlepšit přístup veřejnosti k informacím, její účast na rozhodování a přístup ke spravedlnosti a usnadnit porovnávání výkonnosti členských států při řešení průmyslových emisí. Ve sledování inovací a urychlení identifikace nových technik bude hrát klíčovou roli nové středisko pro inovace podle směrnice o průmyslových emisích. K urychlení a přetvoření způsobu, jakým regulátoři a průmysl řeší průmyslové emise, lze využít digitalizaci, zpracovávání dat a nové inovativní přístupy, jako jsou dálkové snímání, umělá inteligence a strojové učení. A dále – aby bylo do roku 2050 možno dosáhnout cíle „téměř nulového skládkování a vypouštění odpadních vod“, partnerství v rámci programu Horizont Evropa – „Processes4Planet partnership“ („partnerství

⁵⁰ Na základě stávajících platform, např. průzkumu kvality života v evropských městech provedeného v roce 2020 nebo znalostního centra pro územní politiky.

⁵¹ V součinnosti s novou průmyslovou strategií pro Evropu.

⁵² Směrnice 2010/75/EU.

⁵³ Pracovní dokument útvarů Komise SWD(2020) 181 final.

⁵⁴ Wood (2021): Širší dopady dekarbonizace průmyslu na životní prostředí, závěrečná zpráva o studii.

⁵⁵ Směrnice 2010/75/EU a nařízení (ES) č. 166/2006.

Procesy pro planetu“), „Circular Bio-based Europe Partnership“ („partnerství v oblasti oběhového biohospodářství v Evropě“) a „Clean Steel Partnership“ („partnerství pro čistou ocel“) – prozkoumají způsoby, jak **podpořit průlomové technologie a systémovější řešení**, jako jsou průmyslová symbióza a oběhové dodavatelské řetězce, s jejichž pomocí se odpady nebo vedlejší produkty průmyslu nebo malých a středních podniků stávají surovinou, kterou využijí jiné subjekty. Plán průmyslových technologií pro oběhová odvětví v rámci „nového EVP“ (Evropského výzkumného prostoru) poskytne důkazy a navrhne investiční agendy⁵⁶.

Přijetí ambice v oblasti nulového znečištění ve **výrobě a spotřebě** také znamená, že chemické látky, materiály a výrobky musí být co nejbezpečnější a nejudržitelnější, a to jak konstrukcí, tak během jejich životního cyklu⁵⁷, což vede ke koloběhu netoxických materiálů. Komise již přijala nový akční plán pro oběhové hospodářství a strategii pro udržitelnost v oblasti chemických látek a vyhlásila několik dalších iniciativ, které se zabývají těmito problémy se znečištěním. **Iniciativa v oblasti udržitelné výrobní politiky** se bude snažit zajistit, aby výrobky uváděné na trh EU byly stále udržitelnější a aby odpovídaly nárokům oběhového hospodářství, díky čemuž bude výroba i spotřeba šetrnější k životnímu prostředí a odpad a znečištění budou minimalizovány. Metody stanovení **environmentální stopy produktu a environmentální stopy organizace**⁵⁸ podporují transparentní, spolehlivé, systematické a integrované porovnávání produktů a organizací na trhu EU. Kromě několika opatření, která řeší zjištěné environmentální problémy farmaceutických produktů prováděním Farmaceutické strategie pro Evropu a strategického přístupu EU k léčivým přípravkům v životním prostředí⁵⁹, se rovněž počítá se zvláštními opatřeními pro řešení znečištění mikroplasty⁶⁰, přítomnosti **perzistentních organických znečišťujících látek (POP)**⁶¹ v odpadech a přítomnosti škodlivých a perzistentních látek v produktech jako např. **per- a polyfluoralkylových sloučenin (PFAS)** ve všech případech použití, jež není nezbytné⁶². Komise rovněž vyzve veřejné a soukromé provozovatele, aby přijali „**závazky k nulovému znečištění**“⁶³ a tím přiměli spotřebitele k výběru méně znečišťujících výrobků a služeb, jako jsou například výrobky nesoucí ekoznačku EU. Tyto závazky budou určeny pro kamenné prodejny a internetové obchody a budou založeny na ověřitelných a transparentních tvrzeních, k nimž přispěje i budoucí iniciativa Zelená prohlášení (Green Claims).

Přidělení správné ceny znečištění a vytvoření pobídek k alternativám, jak to vyžaduje zásada „znečišťovatel platí“, představují klíčový podnět k podpoře čistší výroby a spotřeby⁶⁴. Navzdory četným výzvám se dnes znečištění stále řeší především regulací a jeho vnější náklady nejsou plně přijaty za vlastní. Je zde prostor k prosazování dalšího využívání cenových nástrojů⁶⁵. Na podporu tohoto procesu přijme Komise doporučení, jak dále **prosazovat příslušné nástroje a pobídky k lepšímu provádění zásady „znečišťovatel platí“ a k postupnému ukončení činností probíhajících ve smyslu „znečišťování zdarma“**, a to na

⁵⁶ COM(2020) 628 final.

⁵⁷ Informační dokument EEA (2021): „Bezpečné a udržitelné již svým návrhem“ („Safe and sustainable by design“); studie mapující vývoj kritérií udržitelnosti již svým návrhem (21. dubna 2021) – <https://op.europa.eu/s/o9e2>.

⁵⁸ <https://ec.europa.eu/environment/eussd/smgp/>

⁵⁹ COM(2020) 761 final, COM(2019) 128 final.

⁶⁰ Viz portál „Podělte se o svůj názor“.

⁶¹ Viz portál „Podělte se o svůj názor“.

⁶² COM(2020) 667 final.

⁶³ Tyto závazky budou doplňovat iniciativu „závazek týkající se zelené spotřeby“ (Green Consumption Pledge) a závazky vyplývající z evropského klimatického paktu a bude se usilovat o součinnost s oběma těmito závazky.

⁶⁴ Ustanovení čl. 191 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie.

⁶⁵ V roce 2019 byl podíl ekologických daní na celkových příjmech v EU-27 nižší než 6 %, což představovalo méně než 2,5 % HDP. 78 % ekologických daní je založeno na zdanění energie, 19 % na daních z dopravy a pouze 3 % na znečištění a zdrojích. Tato čísla jsou v posledních dvou desetiletích do značné míry stabilní.

základě zprávy Evropského účetního dvora. Mezitím zváží, jak může revize **směrnice o zdanění energie** pomoci zajistit, aby byli uživatelé vybízeni k výběru méně znečišťujících zdrojů energie.

Kromě celosvětového úsilí v rámci Minamatské úmluvy Komise v roce 2022 přezkoumá **nařízení o rtuti**⁶⁶ s cílem postupně zastavit používání zubního amalgámu a zakázat výrobu a obchod s řadou výrobků s přídavkem rtuti, včetně některých svítidel. To bude provedeno v součinnosti s příslušnými nástroji EU, včetně **směrnice o omezení používání nebezpečných látek (RoHS)**⁶⁷.

Směrnice Seveso III⁶⁸ má za cíl kontrolovat nebezpečí závažných havárií s přítomností nebezpečných látek, a proto má **klíčovou úlohu, pokud jde o směřování vysoce industrializované EU k nulovému znečištění z průmyslových havárií**. V posledních 10 letech došlo v EU každoročně k méně než 30 závažným nehodám, připadajícím na zhruba 12 000 nebezpečných zařízení umístěných v EU a spadajících do oblasti působnosti této směrnice, přičemž tyto nehody měly stále menší dopady. Komise bude dále konsolidovat svou podporu poskytovanou členským státům, například při posuzování rizik zařízení a následků nehod. To bude též doplňovat mechanismus civilní ochrany Unie⁶⁹.

Na mezinárodní úrovni bude EU i nadále podporovat práci na nejlepších dostupných technikách (BAT) v rámci mnohostranných dohod o životním prostředí, jako jsou **Stockholmská úmluva o perzistentních organických znečišťujících látkách a Minamatská úmluva o rtuti**, jakož i prostřednictvím **projektu OECD týkajícího se nejlepších dostupných technik**. Rovněž aktivně přispěje k přezkumu **kyjevského Protokolu o registrech úniků a přenosů znečišťujících látek (PRTR)** za účelem shromáždění poznatků o úrovních a trendech průmyslových emisí. **Jako další řešení vnějšího znečištění EU** navrhne Komise ambiciózní přezkum **nařízení o přepravě odpadů** s cílem lépe sledovat vývoz odpadů, zajistit udržitelné nakládání s odpady a **omezit vývoz odpadů, které mají škodlivé dopady na životní prostředí a zdraví** ve třetích zemích. Například vozidla s ukončenou životností, která jsou nebezpečným odpadem a nelze je vyvázet do zemí mimo OECD, jsou často označována jako ojetá vozidla a jsou takto nelegálně vyvezena⁷⁰. Toto nesolidní nakládání s vozidly pak vede k vážným hrozbám znečištění⁷¹. EU bude rovněž dále spolupracovat s klíčovými zeměmi v oblasti boje proti obchodování s odpady a usnadní spolupráci uvnitř regionů i mezi nimi.

⁶⁶ Nařízení (EU) 2017/852.

⁶⁷ Směrnice 2011/65/EU.

⁶⁸ Směrnice 2012/18/EU.

⁶⁹ Rozhodnutí (EU) 2013/1313. „Přehled rizik přírodních a člověkem způsobených katastrof, kterým může EU čelit“, pracovní dokument útvarů Komise SWD(2020) 330 final. Útvary záchranných služeb v rámci mechanismu civilní ochrany Unie spolupracují s cílem předcházet znečištění z průmyslových a námořních nehod a jiných přírodních nebo člověkem způsobených katastrof, napravovat je a reagovat na ně.

⁷⁰ EU je celosvětově největším vývozcem ojetých vozů, zejména do západní Afriky a východní Evropy, kavkazských zemí a střední Asie. Viz <https://www.unenvironment.org/news-and-stories/press-release/new-un-report-details-environmental-impacts-export-used-vehicles>.

⁷¹ Včetně nebezpečného zacházení s olejem, olověnými akumulátory a neřízeného spalování plastů a pryže.

Stěžejní iniciativa 4: Usnadnění možností nulového znečištění

Od roku 2022 bude Komise povzbuzovat provozovatele z veřejného a soukromého sektoru, aby „se zavázali k nulovému znečištění“, čímž **podpoří nejlepší dostupné možnosti „téměř nulového odpadu“ a obecně výrobky a služby, které se osvědčují jako méně znečišťující po celou dobu jejich životního cyklu**, a to se zaměřením na výrobky a služby s **ekoznačkou EU**, včetně ubytování pro turisty a méně toxických chemických látek a materiálů⁷². To lidem poskytne více nabídek a informací o čistějších možnostech.

3. VYTVOŘENÍ TRANSFORMACE NULOVÉHO ZNEČIŠTĚNÍ SPOLEČNÝMI SILAMI

3.1. Zajištění přísnějšího provádění a prosazování předpisů

Jak bylo zjištěno při **druhém přezkumu provádění právních předpisů EU v oblasti životního prostředí**⁷³, celkové náklady, které musí společnost hradit kvůli nedostatkům v provádění těchto předpisů, činí přibližně 55 miliard EUR ročně, přičemž 69 % těchto nákladů je způsobeno nedostatečným prováděním právních předpisů o ovzduší, hluku, vodách a průmyslových emisích/nehodách⁷⁴.

Své úsilí v oblasti provádění a **prosazování** napře Komise rostoucí měrou k zajištění toho, aby byly všechny právní předpisy EU týkající se prevence znečištění účinně dodržovány a aby poskytovaly zamýšlené přínosy pro životní prostředí a zdraví. To zahrnuje spolupráci s členskými státy na zajištění rychlého a přesného provedení ve vnitrostátním právu a podporu využívání všech dostupných nástrojů.

Za účelem **zlepšení dodržování právních předpisů EU o prevenci znečištění všemi příslušnými vnitrostátními orgány** Komise:

- bude prosazovat zvýšenou spolupráci mezi vnitrostátními orgány a **evropskými sítěmi environmentálních agentur, inspektorů, auditorů, policie, státních zástupců a soudců** v rámci **Fóra pro dodržování právních předpisů a správu v oblasti životního prostředí**⁷⁵ s cílem vytvořit nová společná opatření v celém řetězci dodržování předpisů,
- bude sdružovat orgány činné v oblasti životního prostředí a další donucovací orgány (např. orgány odpovědné v EU za dopravu, energetiku, zemědělství, rybolov, námořní dohled nebo právní předpisy na ochranu spotřebitele), aby si vyměňovaly osvědčené postupy a **vypracovaly meziodvětvová opatření k dosažení nulové tolerance vůči znečištění na vnitrostátní a přeshraniční úrovni**,
- zdokonalí horizontální právní rámec posílením **směrnice o o trestněprávní ochraně životního prostředí**⁷⁶,
- do roku 2023 vyhodnotí u **směrnice o odpovědnosti za životní prostředí** její **vhodnost pro daný účel**⁷⁷, včetně jejích aspektů souvisejících se znečištěním, a v případě potřeby provede revizi,
- zváží vypracování **standardizovaných ustanovení o zajištění dodržování právních předpisů** pro nové legislativní návrhy a bude sledovat přiměřené a odrazující uplatňování platných ustanovení o sankcích,

⁷² V součinnosti, je-li to relevantní, s evropským klimatickým paktem a dalšími příslušnými iniciativami.

⁷³ COM(2019) 149 final.

⁷⁴ COWI/EUNOMIA (2019): „Náklady vzniklé nedostatečným prováděním právních předpisů EU v oblasti životního prostředí“, závěrečná zpráva o studii.

⁷⁵ COM(2018) 10 final.

⁷⁶ <https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/12779-Improving-environmental-protection-through-criminal-law>

⁷⁷ Směrnice 2004/35/ES.

- bude podporovat uplatňování stávajících **inspekci a jiných kontrol dodržování právních předpisů a uplatňování ustanovení o sankcích** ve všech členských státech a posoudí možnosti jejich případného zlepšení,
- bude prosazovat využívání **špičkových technologií** k posílení vnitrostátních kapacit pro monitorování a ověřování dodržování právních předpisů.

Občanská společnost hraje důležitou roli jako strážce dodržování předpisů. Komise v souladu se svým **sdělením o přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí**⁷⁸ vyhodnotí a v případě potřeby posílí ustanovení o účasti veřejnosti a přístupu k právní ochraně. Chráněni jsou rovněž oznamovatelé, kteří ohlašují případy porušení právních předpisů EU týkajících se znečištění⁷⁹.

V souladu s revidovaným Aarhuským nařízením⁸⁰ dohlédne Komise rovněž na to, aby vnitrostátní systémy umožnily soudcům zaručit **právo jednotlivců a nevládních organizací na účinnou právní ochranu** podle práva EU.

Stěžejní iniciativa 5: Společné prosazování nulového znečištění

Od roku 2022 Komise spojí orgány činné v oblasti životního prostředí a další donucovací orgány (např. orgány odpovědné v EU za dopravu, energetiku, zemědělství nebo právní předpisy na ochranu spotřebitele) za účelem zahájení výměny osvědčených postupů a zároveň tím povzbudí členské státy, aby navrhly **meziodvětvová regulační opatření pro dosažení nulové tolerance vůči znečištění** na vnitrostátní i přeshraniční úrovni. Díky lepšímu prosazování právních předpisů týkajících se znečištění budou lidé nakonec těžit z čistšího vzduchu, vody a půdy i z menšího hluku.

3.2. Podpora změny v oblasti nulového znečištění v celé společnosti

Ambice v oblasti nulového znečištění vyžaduje **kolektivní opatření a kolektivní změnu**, neboť znečištění je důsledkem mnoha činností ve většině hospodářských odvětví, je regulováno mezinárodními, unijními, vnitrostátními, regionálními a místními orgány a v konečném důsledku ovlivňuje všechny lidi a životní prostředí na celém světě. **Každý se musí zapojit.**

Pro **podniky a vlády** představuje ambice v oblasti nulového znečištění významnou příležitost inovovat prostřednictvím investic do čistých technologií, produktů a služeb. Klíčovým nástrojem jsou **soukromé investice**. V roce 2019 bylo celosvětově vydáno o 51 % více zelených dluhopisů než v roce 2018 (celkem za 257,7 miliardy USD), zejména díky jejich zvýšenému využívání v EU⁸¹. Uplatňování environmentálních kritérií (ochrana vody, prevence a omezování znečištění, oběhové hospodářství a biologická rozmanitost) v rámci **nařízení o udržitelné taxonomii**⁸² bude významnou příležitostí pro podporu tohoto povzbudivého trendu. S cílem pomoci společnostem a vládám měřit hospodářskou výkonnost jejich obchodních modelů a projektů tím, že bude odrážet skutečnou hodnotu přírody, bude Komise i nadále podporovat **standardizované účetní postupy pro přírodní kapitál** a přísnější podávání zpráv o životním prostředí, jako je tomu v návrhu **směrnice o podávání zpráv o udržitelnosti podniků**⁸³, a v relevantních

⁷⁸ COM(2020) 643 final.

⁷⁹ Směrnice (EU) 2019/1937.

⁸⁰ COM(2020) 642 final.

⁸¹ Využití výnosů dosud slouží převážně v energetice, stavebnictví a dopravě (přes 80 %); podíl vodohospodářství činí 9 %, přičemž odpadové hospodářství a využívání půdy zaujímají dohromady přibližně 6 %. Zdroj: GŘ ENV, interní analýza, naposledy aktualizována v červenci 2020, provedená na základě iniciativy týkající se dluhopisů na ochranu klimatu: 2019 Green Bond Market Summary (Analýza trhu se zelenými dluhopisy v roce 2019).

⁸² Nařízení (EU) 2020/852.

⁸³ COM(2021) 189 final.

případech bude prosazovat prevenci znečištění jako součást testování udržitelnosti u velkých projektů podporovaných programem InvestEU. To by mělo pomoci zajistit, aby se aspekty související s ovzduším, vodou a půdou dostatečně odrážely ve vývoji standardizovaných postupů v podnikání, projektech, produktech a ve správě a aby byly podporovány v partnerstvích veřejného a soukromého sektoru⁸⁴.

EU bude i nadále mezinárodně podporovat program zelených financí s cílem mobilizovat soukromý kapitál pro investice udržitelné z hlediska životního prostředí, které podporují cíle nulového znečištění, a to i prostřednictvím **mezinárodní platformy pro udržitelné finance**. S členskými státy, **Evropskou investiční bankou a dalšími příslušnými mezinárodními finančními institucemi** bude spolupracovat na mobilizaci nástrojů, jako je Evropský fond pro udržitelný rozvoj plus, s cílem dále rozvíjet a zvyšovat investice do prevence znečištění⁸⁵. Od roku 2022 Komise zajistí, aby při **odměňování podnikatelů** (např. prostřednictvím Evropské ceny životního prostředí pro podniky) bylo jejich úsilí o dosažení nulového znečištění náležitě uznáno a dostalo se mu patřičné publicity. To těmto průkopnickým společnostem pomůže konsolidovat jejich pozici na trhu a zároveň to vyzdvihne jejich výkonnost v oblasti snižování znečištění v očích jejich budoucích zákazníků.

Vedle **veřejného financování** bude zapotřebí i soukromých investic, a to vzhledem k tomu, že dosažení dohodnutých cílů v oblasti životního prostředí bude do roku 2030 v celé EU vyžadovat další investice ve výši 100–150 miliard EUR ročně, z nichž významná část připadne na investice v oblasti prevence a omezování znečištění⁸⁶. Nadcházející přezkum rámce pro správu ekonomických záležitostí zahrne i odkaz na ekologické veřejné investice v souvislosti s kvalitou veřejných financí. **Víceletý finanční rámec pro období 2021–2027 a nástroj NextGenerationEU** rovněž nabídnou finanční podporu v oblasti snižování a kontroly znečištění, a to prostřednictvím politiky soudržnosti, národních plánů v rámci Nástroje pro oživení a odolnost a dalších příslušných vnitrostátních strategií, jako jsou národní strategické plány v rámci společné zemědělské politiky, které mohou podpořit provádění prospěšných zemědělských postupů. Komise bude i nadále spolupracovat s členskými státy na dalším rozvoji a zlepšování **vnitrostátních poradenských služeb pro zemědělce** s cílem vybudovat kapacitu pro méně znečišťující postupy, zejména pro snížení emisí amoniaku a dusičnanů. **Národní plány pro oživení a odolnost** jsou nástrojem k řešení problémů a k využití výhod plynoucích z přechodů na zelenou a digitální technologii, které mohou zahrnovat prevenci a omezování znečištění, zejména těch, které jsou uvedeny v doporučeních pro jednotlivé země. V souladu s nařízením o Nástroji pro oživení a odolnost Komise posoudí plány mimo jiné z hlediska cílů souběžné digitální a ekologické transformace. Financování v rámci politiky soudržnosti významně přispěje k dosažení cíle nulového znečištění, a to prostřednictvím investic mimo jiné do energetické účinnosti, obnovitelné energie, čištění odpadních vod, nakládání s odpady, opatření pro kvalitu ovzduší, udržitelné městské dopravy a zelené infrastruktury. To podpoří rovněž opatření na vnitrostátní, regionální a místní úrovni. Komise je rovněž připravena podpořit členské státy prostřednictvím **Nástroje pro technickou podporu**, jenž členským státům EU poskytne technickou podporu u reforem, které souvisejí se znečištěním a které mohou být financovány z vnitrostátních prostředků nebo z fondů EU. Komise rovněž pracuje na dlouhodobé vizi pro venkovské oblasti, jejíž ambicí je konkrétními opatřeními přispět také ke snížení emisí.

⁸⁴ Opatření budou kombinována s opatřeními týkajícími se účetnictví v oblasti přírodního kapitálu a zveřejněnými v Zelené dohodě pro Evropu.

⁸⁵ Zejména na základě úspěšných zkušeností v rámci investiční platformy sousedství, investičního rámce pro západní Balkán, investičního programu pro středomořský hotspot, partnerství pro životní prostředí Severní dimenze nebo iniciativy pro čisté oceány.

⁸⁶ COM(2020) 21 final, pracovní dokument útvarů Komise SWD(2020) 98 final.

Program Horizont Evropa bude jako jednu ze svých priorit podporovat **cílený výzkum a inovace, které jsou důležité pro dosažení cíle nulového znečištění**. Hlavními strategickými iniciativami jsou mise⁸⁷ a partnerství⁸⁸, jako např. navrhovaná mise za zdravé oceány, moře, pobřeží a vnitrozemské vody („Healthy oceans, seas, coastal and inland waters“)⁸⁹, mise za zdravou půdu a potraviny („Soil Health and Food“)⁹⁰ a mise za klimaticky neutrální a inteligentní města („Climate-neutral and smart cities“), jakož i partnerství pro rizika způsobená chemickými látkami (PARC), přeměnu evropského zpracovatelského průmyslu („Processes4Planet“), zabezpečení vody pro planetu („Water4All“), „vodní dopravu s nulovými emisemi“ (ZEWI) nebo pro „silniční dopravu s nulovými emisemi“ (2ZERO). Program Horizont Evropa bude navíc i nadále podporovat výzkum znečišťujících látek a typů znečištění, které vzbuzují obavy, jako **je světelné znečištění** a jeho dopady na biologickou rozmanitost, nebo znečištění **nanočásticemi**.

Významný inovační potenciál rostoucí měrou přináší i **digitální řešení ke snížení znečištění**, která často přispívají k dosažení i jiných cílů Zelené dohody⁹¹. Mohou urychlit přechod k nulovému znečištění, ale vyžadují včasná rozhodnutí, aby se co nejlépe využilo příležitostí a zároveň se zmírnila rizika. Například vývoj cílených **digitálních nástrojů, které pomohou zemědělcům snížit jejich ekologickou stopu** díky snadno vizualizovaným požadavkům podle právních předpisů EU, by mohl výrazně snížit dopady znečištění vyplývající z některých jejich činností. Obecněji řečeno, v zájmu zlepšení dostupnosti údajů z veřejného a soukromého sektoru a jako pomoc podnikům, tvůrcům politik, výzkumným pracovníkům a občanům, aby lépe pochopili znečištění a měli o něm přehled, budou **údaje relevantní pro dosažení cíle nulového znečištění**⁹² otevřeně sdíleny v rámci datového prostoru Zelené dohody (Green Deal Dataspace)⁹³. **Program monitorování Země Copernicus** bude hlavním stavebním kamenem iniciativy EU „Cíl Země“ (Destination Earth), která bude poskytovat velké množství údajů a informací o pozorování a monitorování Země. Komise rovněž oznámila **iniciativu „Zelená data pro všechny“ („GreenData4All“)**⁹⁴ s cílem modernizovat, aktivně šířit a sdílet veřejné a soukromé údaje na podporu cílů Zelené dohody, a to na základě pokroku dosaženého podle směrnice INSPIRE⁹⁵ a s použitím směrnice o přístupu veřejnosti k informacím o životním prostředí⁹⁶. Navíc bude Komise prostřednictvím inteligentních měst a komunit v rámci programu digitální Evropa investovat do testování a zavádění digitálních řešení pro nulové znečištění, jakož i do rozvoje **místních digitálních dvojčat** – virtuálních modelů měst –, které městům pomohou s řešením složitých výzev v oblasti životního prostředí a plánování⁹⁷.

⁸⁷ https://ec.europa.eu/info/horizon-europe/missions-horizon-europe_en

⁸⁸ https://ec.europa.eu/info/horizon-europe/european-partnerships-horizon-europe_en

⁸⁹ Tato námořní mise se například bude zabývat plastovými odpady, mikroplasty, chemikáliemi, živinami a podmořským hlukem.

⁹⁰ Tato mise se například zaměří na znečištění půdy ve venkovských a městských oblastech, obnovu kontaminovaných míst, a bude prosazovat co nejrozsáhlejší přejímání postupů v oblasti snižování pesticidů a živin.

⁹¹ Pracovní dokument útvarů Komise SWD(2021) 141 final; je třeba poznamenat, že například služby programu Copernicus již poskytují údaje a informace o kvalitě ovzduší, sladkovodních vodách, mořích a půdách.

⁹² Na základě již existujících platform a iniciativ, jako je Evropská námořní síť pro pozorování a sběr dat (EMODnet), informační platforma pro monitorování chemických látek (IPChem), jakož i „přehled in situ“ (In Situ Dashboard) a služba námořního dohledu v rámci programu Copernicus.

⁹³ COM(2020) 66 final.

⁹⁴ Jak je stanoveno v evropské strategii pro data, viz portál „Podělte se o svůj názor“.

⁹⁵ Směrnice 2007/2/ES.

⁹⁶ Směrnice 2003/4/ES.

⁹⁷ Viz pracovní dokument útvarů Komise SWD(2021) 141.

Komise doplní úsilí v rámci klimatického paktu⁹⁸ a nabídne lidem nové možnosti, jak se dozvědět o znečištění a jednat. Budou vyvinuty specializované informační materiály a aplikace, počínaje **aplikací Air Quality Index**⁹⁹, jež usnadní přístup k dostupným srovnatelným údajům za celou EU v reálném čase, a **kalkulačkou pro výpočet spotřebitelské stopy**¹⁰⁰, která lidem umožní posoudit stopy, jež zanechávají svou vlastní spotřebou. Specializované komunikační činnosti týkající se „nulového znečištění“, prováděné ve spolupráci s partnerskými organizacemi, budou zahrnovat vzdělávací soupravy a propagaci činností zaměřených na nulové znečištění určené pro širokou veřejnost, studenty a zranitelné skupiny.

Je zřejmé, že transformace za účelem nulového znečištění vyžaduje, aby byly co nejlépe využívány nejen finanční prostředky a technologie, ale také kvalifikované osoby. A to platí nejen pro digitální dovednosti. Komise bude provádět **agendu dovedností**¹⁰¹, mimo jiné podporou rozvoje **klíčových zelených dovedností, které jsou stanoveny pro trh práce**, aby odborná příprava v celé ekonomice probíhala ve snaze vychovat generaci odborníků, kteří jsou si vědomi důležitosti klimatu, životního prostředí a zdraví, a ekologicky smýšlejících provozovatelů. Kromě toho Komise zajistí široké využívání uzpůsobených **vzdělávacích modulů EU pro zdravotnické pracovníky a další pracovníky v sektoru sociální péče**, aby se zlepšila jejich schopnost vypořádat se s environmentálními riziky, a zároveň zajistí široké využívání pravidelně aktualizovaných osvědčených postupů v EU, aby bylo dosaženo hmatatelného pokroku v určování a snižování expozic environmentálním rizikům v ohrožených skupinách.

Ve snaze zajistit, aby se ekologická transformace a udržitelnost staly součástí vzdělávacích osnov, navrhne Komise na konci roku 2021 doporučení Rady o **vzdělávání pro udržitelnost životního prostředí a evropský rámec kompetencí pro změnu klimatu a udržitelný rozvoj. Koalice pro vzdělání v oblasti klimatu (Education for Climate Coalition)**, která byla ustanovena v prosinci 2020, bude podporovat inovativní řešení za účasti učitelů a studentů, včetně rozvoje ekologických dovedností. **Program Erasmus+** posílí ekologický rozměr ve vzdělávání a odborné přípravě a zvýší počet příležitostí k mobilitě ve studijních oborech zaměřených na zelenou budoucnost, jako je plánování měst, udržitelnost a inovace, nebo přírodní vědy, technologie, inženýrství a matematika (STEM).

Vedoucí úlohu při provádění právních předpisů, politik a programů souvisejících se znečištěním zaujímají **města a regiony**. Mnoho měst již podniká intenzivnější kroky, přičemž přední aktéři se zapojují do sítí **evropských zelených měst a Evropského zeleného listu**. Nicméně řada měst se stále potýká s nedostatečným řešením znečištění. Například ve více než 100 městech EU se stále porušují normy EU pro kvalitu ovzduší. Komise bude města i nadále podporovat, motivovat je a spolupracovat s nimi, zejména v rámci nedávné **Dohody pro zelená města (Green City Accord)**, aby se zavázala posílit svá místní opatření v oblasti ovzduší, hluku, vody, přírody a biologické rozmanitosti, oběhového hospodářství a odpadu¹⁰². Navrhovaná **mise týkající se měst** v rámci programu Horizont Evropa pomocí meziodvětvového přístupu založeného na poptávce, který je v souladu s ambicí v oblasti nulového znečištění, podpoří 100 měst v jejich přechodu ke klimatické neutralitě do roku 2030 s cílem inspirovat další evropská

⁹⁸ COM(2020) 788 final, například „interaktivní on-line dialogy s občany budou účastníky vyzývat, aby přispěli ohledně toho, co pro jejich komunitu a každodenní život znamená Evropa s nulovými emisemi a nulovým znečištěním“.

⁹⁹ S použitím „aktuálních“ údajů o kvalitě ovzduší, které byly oficiálně hlášeny, případně doplněných údaji z modelů kvality ovzduší ze služby monitorování atmosféry programu Copernicus (CAMS).

¹⁰⁰ Nástroj by měl být dostupný nejpozději ve druhém čtvrtletí 2021 na adrese <https://eplca.jrc.ec.europa.eu/ConsumerFootprint.html>.

¹⁰¹ COM(2020) 274 final.

¹⁰² https://ec.europa.eu/environment/topics/urban-environment/green-city-accord_en

města, aby se stala do roku 2050 klimaticky neutrálními a významným způsobem přispěla ke snižování znečištění měst.

Stěžejní iniciativa 6: Představení řešení nulového znečištění budov

Počínaje rokem 2022 bude Komise na příkladech ze strategie „renovační vlna“ a z iniciativy Nový evropský Bauhaus předvádět, jak **mohou stavební projekty a využívání místních digitálních dvojčat přispět k dosažení cílů nulového znečištění** tím, že budou uplatňovat zásady vycházející z motta „krása, udržitelnost, sounáležitost“. Tyto výsledky budou rovněž přispívat k provádění směrnice o energetické účinnosti, což povede ke zlepšení bydlení a k menšímu znečištění, které pochází z budov nebo se vyskytuje uvnitř budov či v jejich okolí, a současně to bude znamenat i úsporu finančních prostředků.

Stěžejní iniciativa 7: Živé laboratoře pro zelená digitální řešení a inteligentní nulové znečištění

V roce 2021 Komise společně s partnery zahájí provoz živých laboratoří¹⁰³ pro zelená digitální řešení a inteligentní nulové znečištění, čímž se zapojí do spolupráce s regionálními a místními orgány (například prostřednictvím komunity living-in.eu) a dalšími zúčastněnými stranami a pomůže **rozvíjet místní opatření pro ekologickou a digitální transformaci**¹⁰⁴, jež přispívají k evropské digitální zelené koalici¹⁰⁵ a evropskému klimatickému paktu. Do roku 2023 vypracují členové živé laboratoře doporučení pro využívání digitálních řešení šetrných ke klimatu a životnímu prostředí, čímž urychlí úsilí o dosažení nulového znečištění, se zvláštním zaměřením na zapojení občanů.

3.3. Podpora celosvětové změny směrem k nulovému znečištění

Znečištění nekončí na hranicích. EU proto v rámci své vnější činnosti podpoří ambici v oblasti nulového znečištění směřující k životnímu prostředí bez toxických látek, včetně diplomacie uskutečňované v rámci Zelené dohody a investic, tím, že poskytne odborné znalosti a finanční zdroje pro rozšíření mezinárodních partnerství s třetími zeměmi a pro působení v těchto zemích.

V souladu s nejnovějšími politickými a regionálními strategiemi¹⁰⁶ bude EU úzce spolupracovat s **partnery z oblasti rozšíření a našimi nejbližšími sousedy** na jihu a na východě, jakož i s partnery ze Spojeného království a ESVO, při řešení problémů se znečištěním, v neposlední řadě i v souvislosti s ratifikací a účinným prováděním příslušných mnohostranných dohod o znečištění. Důležitá bude také spolupráce se severskými zeměmi, které nejsou členy EU, s USA, Kanadou a Ruskem, včetně pokračující spolupráce na příslušných mezinárodních fórech, za účelem lepší ochrany křehkého životního prostředí arktické oblasti před škodami, jež způsobuje znečištění. V zájmu snížení dopadů změny klimatu a zlepšení kvality ovzduší EU zejména posílí **mezinárodní spolupráci na politikách týkajících se černého uhlíku**¹⁰⁷.

¹⁰³ Na základě zkušeností na úrovni EU (např. evropská síť živých laboratoří) nebo na úrovni členských států (např. německá digitální politická agenda pro životní prostředí); živé laboratoře mají za cíl integrovat výzkumné a inovační procesy do skutečných živoucích komunit a prostředí. Působí jako zprostředkovatelé mezi občany, výzkumnými organizacemi, společnostmi, městy a regiony, pokud jde o společnou tvorbu hodnot, rychlé vytváření prototypů nebo validaci za účelem rozšíření inovací a podnikání.

¹⁰⁴ Viz závěry Rady pro životní prostředí 2020: „Digitalizace přínosná pro životní prostředí“.

¹⁰⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/companies-take-action-support-green-and-digital-transformation-eu>

¹⁰⁶ Viz COM(2020) 641 final, SWD(2020) 223 final, JOIN(2020) 7 final, JOIN(2021) 2 final.

¹⁰⁷ Černý uhlík – běžně známý jako saze – je nepatrnou částicí, která vzniká při nedokonalém spalování fosilních paliv, směsných a syntetických paliv a biomasy.

EU se rovněž spojí s **velkými mezinárodními partnery**, zejména v G20 a ve své široké síti dvoustranných obchodních dohod, aby podpořila globální agendu nulového znečištění, s důrazem na zdraví a prevenci znečištění, a usilovala o vytvoření tržních příležitostí, pokud jde o zelené technologie, zboží, služby a investice. Bude rovněž podporovat ambice v oblasti nulového znečištění prostřednictvím svých obchodních, rozvojových a investičních politik, posuzovat dopady související se znečištěním v iniciativách obchodní politiky a dohodách o volném obchodu a posilovat provádění a prosazování kapitol týkajících se obchodu a udržitelného rozvoje.

Na **mnohostranné úrovni** bude EU:

- pokračovat v podpoře mezinárodních opatření pro nulové znečištění a provádění zásady „znečišťovatel platí“¹⁰⁸, a to v souladu s cíli udržitelného rozvoje a v návaznosti na usnesení přijatá Environmentálním shromážděním OSN¹⁰⁹, zvláště pak v návaznosti na prováděcí plán „Vstříc k planetě bez znečištění“¹¹⁰ a misi pro inovace¹¹¹,
- pokračovat v práci na ambiciózním mezinárodním rámci pro řádné nakládání s chemickými látkami a odpady po roce 2020,
- posilovat opatření v rámci Basilejské úmluvy, Rotterdamské úmluvy, Stockholmské úmluvy a Minamatské úmluvy, které se týkají odpadních elektrických a elektronických zařízení, nebezpečných chemických látek, perzistentních organických znečišťujících látek a rtuti,
- prosazovat celosvětovou dohodu o plastech¹¹².

EU se bude rovněž snažit zajistit, aby na 15. konferenci smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti byl problém znečištění účinně řešen jako součást ambiciózního **globálního rámce pro biologickou rozmanitost po roce 2020**.

Komise povzbudí partnerské země, aby zlepšily své politické a regulační rámce a zavedly **správné pobídky ke snížení znečištění**, zejména využíváním zeleného rozpočtu a ekologických daní¹¹³. Přípravovaná iniciativa v oblasti udržitelné správy a řízení společností navíc zavede **povinnosti náležitě péče** napříč řetězci ekonomické hodnoty, a to i pokud jde o environmentální dopady spojené s činnostmi podniků. .

Komise zintenzivní začlenění ambicí v oblasti nulového znečištění do programů vnější činnosti EU, které podporují přechod na nízkoemisní a oběhové hospodářství, udržitelný rozvoj měst, čistou energii, řešení pro čisté vaření, opatření pro hospodaření s vodou a hygienu, opatření v oblasti klimatu, životního prostředí, zdraví, odpadů, udržitelné mobility a zemědělství. Komise rovněž posílí svou spolupráci s mezinárodními partnery, aby zajistila bezpečnost výrobků vyvážených na internetové i tradiční spotřebitelské trhy EU.

Komise prozkoumá způsoby, jak zahrnout **silnější agendu zaměřenou na zdraví a znečištění do mezinárodního rámce**, a to i tím, že bude ve zdravotnických programech, které financuje EU, věnovat větší pozornost určujícím environmentálním faktorům nepřenositelných nemocí. Kromě toho bude Komise spolupracovat s organizacemi Tripartity Plus (WHO, FAO, OIE,

¹⁰⁸ COM(2020) 313 final.

¹⁰⁹ Usnesení např. o znečištění ovzduší, vody a půdy; chemických látkách a odpadech; odpadcích v moři; plastech na jedno použití.

¹¹⁰ <https://www.unenvironment.org/ietc/resources/publication/towards-pollution-free-planet>

¹¹¹ <http://mission-innovation.net/>

¹¹² Viz COM(2020) 98 final.

¹¹³ V mnoha rozvojových zemích může zvýšení příjmů pocházejících ze zdanění znečištění snížit státní závislost na podporách a dluhovém financování a usnadnit mobilizování domácích prostředků pro veřejné služby. Protože placení ekologických daní se lze vyhnout hůře než například daním z příjmů právnických či fyzických osob, mohou tyto daně rovněž posílit odpovědnost států, pozvednout daňovou morálku a fiskální řízení, viz <https://www.oecd.org/environment/tools-evaluation/environmentaltaxation.htm>.

UNEP) na dosažení obnoveného globálního a účinného konsensu „Jedno zdraví“, pokud jde o znečištění životního prostředí.

Komise podpoří **globální opatření v oblasti vývozu vozidel s ukončenou životností** a ojetých vozidel a podpoří přijetí přísnějších pravidel pro dovoz nejvíce znečišťujících ojetých vozidel, zejména v Africe. V souladu s mezinárodními závazky EU Komise rovněž navrhne nová pravidla pro vývoz vozidel s ukončenou životností, zejména za účelem jejich lepšího rozlišení od ojetých vozidel, a prozkoumá propojení vývozu ojetých vozidel s plněním požadavků EU, např. pokud jde o technické prohlídky a emise.

Součástí nejrychleji rostoucích toků odpadu, zejména v rozvojových zemích, jsou odpadní elektrická a elektronická zařízení (OEEZ) a odpadní baterie. Komise bude, zejména prostřednictvím Basilejské úmluvy, podporovat iniciativy, které umožní lépe sledovat mezinárodní obchod z hlediska těchto odpadových toků a zlepšit jejich řízení. Zvýšené využívání automobilů, solární energie a technologií IKT zejména výrazně rozšiřuje používání **olověných akumulátorů** v rozvojových zemích. Jejich často neoddělná recyklace vystavuje lidi škodlivému znečištění olovem, které má podstatný vliv na děti a jejich vývoj. Komise společně s mezinárodními partnery prozkoumá **globální iniciativu** s cílem ukončit neodbornou recyklaci použitých olověných akumulátorů.

Stěžejní iniciativa 8: Minimalizace stopy vnějšího znečištění způsobeného EU

Od roku 2021 bude Komise podporovat globální nulové znečištění na všech příslušných mezinárodních fórech a bude spolupracovat s členskými státy EU a zúčastněnými stranami na tom, aby se výrazně snížila stopa vnějšího znečištění způsobeného EU, a to zejména tím, že v souladu s mezinárodními závazky EU navrhne **omezení vývozu některých produktů, které již nejsou na trhu EU povoleny, a odpadů**, které mají škodlivé environmentální dopady ve třetích zemích. Tím se v konečném důsledku sníží stopa globálního znečištění, kterou zanechává EU, a zároveň to bude znamenat přínos pro zdraví a životní prostředí občanů třetích zemí.

3.4. Sledování pokroku, předvídání trendů a široké uplatňování nulového znečištění

Za účelem integrace monitorování různých typů znečištění a posouzení jejich zdravotních, environmentálních, hospodářských a sociálních dopadů vypracuje Komise ve spolupráci s příslušnými agenturami EU¹¹⁴ integrovaný **rámec pro monitorování a výhled nulového znečištění**¹¹⁵ jakožto součást širšího monitorování podle 8. akčního programu pro životní prostředí. Je třeba lépe zohlednit výsledky příslušného inovačního výzkumu, například v oblasti lidského biomonitoringu¹¹⁶, expozomu¹¹⁷, zdraví půdy¹¹⁸ nebo stavu opylovačů¹¹⁹, které zajistí dlouhodobý sběr údajů a přispějí k úsilí o vytváření výhledů. K doplnění monitorování a výhledu nulového znečištění, se zaměřením na zdravotní dopady, vytvoří agentura EEA **„Evropský atlas životního prostředí a zdraví“**, který lze rovněž využít ve „středisku pro sledování klimatu a zdraví“ („European Climate and Health Observatory“)¹²⁰.

Rámec pro monitorování a výhled v oblasti nulového znečištění

¹¹⁴ Zejména Evropská agentura pro životní prostředí (EEA), Evropská agentura pro chemické látky (ECHA), Evropská agentura pro bezpečnost potravin (EFSA) a Evropská agentura pro námořní bezpečnost (EMSA).

¹¹⁵ Pracovní dokument útvarů Komise SWD(2021) 140 final.

¹¹⁶ <https://www.hbm4eu.eu/>

¹¹⁷ <https://www.humanexposome.eu/>

¹¹⁸ Zjišťování o oblastech využívání půdy a krajinného pokryvu.

¹¹⁹ Registr EU s informacemi o opylovačích jako součást iniciativy EU týkající se opylovačů, COM(2018) 395 final.

¹²⁰ <https://climate-adapt.eea.europa.eu/observatory>

Integrované monitorování znečištění, uskutečňované rovněž jako součást pravidelných přezkumů provádění politiky v oblasti životního prostředí a monitorování 8. akčního programu pro životní prostředí, podstatně podpoří lepší správu v oblasti nulového znečištění tím, že nabídne nové poznatky o celkové úrovni znečištění a jeho dopadech a bude sledovat, zda je provádění politiky na dobré cestě k dosažení dohodnutých cílů na úrovni EU a na vnitrostátní úrovni. **Výhled v oblasti nulového znečištění** bude analyzovat synergie a kompromisy mezi různými politikami EU a na základě nejnovějších poznatků z výzkumu (např. o ultrajemných částicích nebo o světelném znečištění) pomůže převést „včasná varování“ do podoby doporučení týkajících se znečišťujících látek, které vzbuzují rostoucí obavy. První zpráva o monitorování a výhledu v oblasti nulového znečištění je plánována na rok 2022.

Na základě monitorování a výhledu Komise ve spolupráci s Výborem regionů zřídí **novou platformu zúčastněných stran pro nulové znečištění**, která bude sdružovat zúčastněné strany a odborníky z různých oblastí politik (např. zdravotnictví, zemědělství, výzkumu a inovací, dopravy, digitalizace a životního prostředí), s cílem účinně začleňovat agendu nulového znečištění, pomáhat vybudovat spoluodpovědnost, prosazovat spolupráci a podporovat integrovaná řešení a opatření, která maximalizují součinnosti s dekarbonizací a úsilím o obnovu po pandemii COVID-19.

Komise bude rozvíjet a sdílet osvědčené postupy týkající se průřezových témat, jako např. financování inovací a pracovních míst v oblasti nulového znečištění, podpory udržitelné výroby a spotřeby, jakož i vytváření tematických center, jako je centrum zelených digitálních řešení (Green Digital Solutions Hub), centrum technologií pro čisté ovzduší (Clean Air Tech Hub) a centrum pro znečištění půdy (Soil Pollution Hub). Platforma zúčastněných stran pro nulové znečištění rovněž vytvoří součinnosti s dalšími příslušnými iniciativami, jako je například evropský klimatický pakt. Tento pravidelný a interaktivní dialog a spolupráce s členskými státy, podniky, nevládními organizacemi, akademickou obcí a dalšími zúčastněnými stranami rovněž pomohou připravit do roku 2024 druhou zprávu o monitorování a výhledu v oblasti nulového znečištění.

Stěžejní iniciativa 9: Konsolidace znalostních center EU pro nulové znečištění

Od roku 2021 bude Komise upevňovat úlohu Evropské agentury pro životní prostředí (EEA)¹²¹ a společného výzkumného střediska Komise (JRC)¹²² jako unijních **znalostních center excelence** pro monitorování a výhled v oblasti nulového znečištění a bude sdružovat příslušné subjekty v platformě zúčastněných stran pro nulové znečištění, aby si mohly rovněž vyměňovat nejlepší dostupné údaje a **informovat veřejnost, zejména prostřednictvím chystané aplikace Air Quality Index** (Ukazatel kvality ovzduší).

4. ZÁVĚRY

Tento akční plán přichází v době, kdy si samotná EU stanovila cíl dosáhnout do roku 2050 klimatické neutrality a s obnoveným odhodláním přijala potřebu přejít k čistému a oběhovému hospodářskému modelu založenému na obnovených a zdravých přírodních ekosystémech, k zastavení dalších ztrát biologické rozmanitosti a ke zdravému životnímu prostředí bez toxických látek pro všechny občany. Stanovuje vizi světa bez znečištění a spojuje veškerá probíhající a plánovaná úsilí do integrované strategie, která staví prevenci znečištění na první místo. Vzhledem k tomu, že řada činností ještě probíhá nebo teprve začíná přinášet výsledky, Komise do roku 2025 zhodnotí stupeň provádění tohoto akčního plánu, přičemž bude vycházet z druhé

¹²¹ V úzké spolupráci s Evropskou agenturou pro chemické látky (ECHA), Evropskou agenturou pro námořní bezpečnost (EMSA), Evropskou agenturou pro bezpečnost potravin (EFSA) a dalšími příslušnými agenturami.

¹²² V úzké spolupráci s ostatními útvary Komise, zejména s Eurostatem.

zprávy o monitorování a výhledu v oblasti nulového znečištění. Určí, zda je třeba podniknout další kroky k řešení nově vznikajících obav a k přezkoumání dosavadních cílů, stěžejních iniciativ a opatření, aby se v tomto desetiletí EU vydala na cestu k nulovému znečištění jakožto klíčové složky cílů Zelené dohody pro Evropu.